

N:o 8.

Ank. till Riksd. Kansli den 26 Jan. 1881, kl. 10 f. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, om antagande af en författning angående offentlighet vid underdomstolarne; Gifven Stockholms Slott den 22 Januari 1881.

Urgammal häfd har stadgat bruket af offentlighet vid underdomstolarnes förhandlingar. Vidmakthållandet af detta bruk har påbjudits genom Kongl. Cirkuläret den 28 Mars 1835, men, på sätt vid flera tillfällen blifvit erinradt, saknas i lag något uttryckligt stadgande härom. Enär det synts vara af vigt, att ifrågavarande brist i gällande lag varder afhjelpat, har Kongl. Maj:t låtit upprätta ett förslag till författning i sådant syfte och vill alltså, med öfverlemnande af de i Högsta Domstolen och Statsrådet angående denna fråga förda protokoll, jemlikt 87 § Regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga följande:

Förordning om offentlighet vid underdomstolarne.

Vid allmän Underrätt, så ock vid poliskammare, när sådana mål der förehafvas, i hvilka poliskammare utöfvar domsrätt, skall rättegång hållas offentligen; och vare förty, så länge det kan ske utan trängsel för dem, som till Rätten höra eller hafva med sakerna att skaffa, ej någon förment att vara inne, medan Rätten sitter, der ej öfverläggning till beslut skall inom lyckta dörrar hållas, eller Rätten finner förekommande mål vara för anständigheten och sedligheten stötande, i hvilka händelser åhörarne skola på ordförandens tillsägelse afträda.

Hvar som rättegång åhöra vill skall skicka sig tyst och anständigt. Gör någon annorlunda, må han från rummet afvisas.

Den, som i Rätten förer ordet, ege till ordningens bibehållande gifva nödiga föreskrifter. Hvad han i ty fall förordnar gånge genast i verkställighet.

Genom hvad här blifvit stadgadt göres icke någon ändring i 21 och 22 §§ 17 Kap. Rättegångsbalken.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Nils von Steyern.

*Utdrag af Protokollet öfver Justitiedepartementets-ärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott Fre-
dagen den 19 Mars 1880,*

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
Statsråden: *Almqvist*,
Herr *Thyselius*,
Lovén,
Friherre *von Otter*,
Forssell,
Rosensvärd,
von Steyern,
Malmström.

Chefen för Justitiedepartementet, Statsrådet *Almqvist* anmälde i underdånighet:

10:o.

Slutligen anförde föredraganden i underdånighet:

»Uti Riksdagens Justitieombudsmans innevarande år till Riksdagen afgifna embetsberättelse finnes omförmäldt ett af Justitieombudsmannen anställt åtal mot en domare för öfverträdelse af det genom urgammal häfd stadgade bruket af offentlighet vid underrätternas förhandlingar. Väl har vidmakthållandet af detta bruk blifvit påbjudet genom Kongl. Cirkuläret den 28 Mars 1835; men på sätt, som är vordet erinradt ej mindre i en till Eders Kongl. Maj:t gjord framställning af ett stort antal tidningsutgifvare och andra personer, tillhörande landets offentliga press, utan äfven uti en inom Andra Kammaren under nuvarande riksdag väckt motion, saknas i lag uttryckligt stadgande om offentlig rättegång vid underrätter, till hvilka i förevarande afseende äfven torde vara att hänföra poliskammare i fråga om sådana mål, der poliskammaren utöfvar domsrätt; och enär det synts vara af vigt att ifrågakvarande brist i nu gällande lag varder afhjelpat, har, med

ledning af de i Lagkomiténs och Lagberedningens förslag till rättegångsbalk införda stadganden äfvensom af Rikets Ständers senast vid 1834 års riksdag framställda lagförslag i berörda ämne, inom Justitiedepartementet blifvit uppgjordt förslag till *förordning om offentlighet vid underdomstolarne*; hemställande jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t täcktes öfver samma förslag, som biläggas detta protokoll, för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmäler, inhemta Högsta Domstolens utlåtande.»

Denna, af Statsrådets öfrige ledamöter understödda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla.

Ex protocollo
Th. Wilh. Malm.

*Protokoll öfver ett lagärende, hållet uti Kongl. Maj:ts Högsta Domstol
Tisdagen den 13 April 1880.*

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden: *Carleson,
Wretman,
Naumann,
von Hofsten,
Lindhagen,
Svedelius,
Östergren.*

Expeditionschefen Annerstedt föredrog i underdånighet:
Note ur protokollet öfver justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet den 19 nästlidne Mars, hvarmedelst, för det

ändamål 87 § Regeringsformen omförmäler, Högsta Domstolens utlåtande blifvit infordradt öfver följande inom Justitiedepartementet uppgjorda

Förslag

till förordning om offentlighet vid underdomstolarne.

Rättegång vid Underrätt, så ock vid poliskammare, när sådana mål der förehafvas, i hvilka poliskammare domsrätt utöfvar, skall offentligen hållas; och vare förthy, så länge det ske kan utan trängsel för dem, som till Rätten höra eller med sakerna hafva att skaffa, ej någon förment att inne vara medan Rätten sitter, der ej Rätten nödigt finner att öfverläggning till beslut inom lyckta dörrar hålla, eller mål förekomma, som äro stötande för anständigheten och sedligheten, i hvilka händelser åhörare skola på Ordförandens tillsägelse afträda.

Hvar som rättegång åhöra vill, skall sig tyst och anständigt skicka. Gör någon annorlunda, varde först varnad; rättar han sig icke deraf, då må han från rummet afvisas.

Den, som i Rätten förer ordet, ege till ordningens bibehållande gifva nödiga föreskrifter, utan att med Rättens öfrige ledamöter derom öfverlägga.

Hvad han i thy fall förordnar gånge genast i verkställighet; och svare han för sin åtgärd som för annan embetsutöfning, om deröfver klagas.

Justitierådet *Östergren* yttrade: Ehuru offentlighet vid underdomstolarnes förhandlingar icke i allmänna lagen är uttryckligen föreskrifven, har dock sådan offentlighet från uråldriga tider varit bruklig; och genom nådigt bref af den 28 Mars 1835 har det blifvit vederbörande anbefaldt att vidmakthålla nämnda urgamla bruk. Vid sådant förhållande erfordras icke lagstiftning i ämnet för att införa offentlighet i domstolsförhandlingarne, utan lærer syftemålet med det till Högsta Domstolens granskning öfverlemnade förslaget vara, att närmare bestämma den offentlighet, som redan finnes i bruk. Lämpligheten af införandet i allmänna lagen af sådane bestämmingar kan jag icke bestrida, men behofvet deraf synes mig icke vara så trängande, att, under det förslag till ny rättegångsordning är under utarbetning af Nya Lagberedningen, nu ifrågakande del deraf bör särskildt behandlas. För den händelse Kongl. Maj:t likväl skulle finna lämpligt att redan nu aflåta proposition i ämnet, får jag mot förslaget erinra:

att förändring i redaktionen synes erforderlig för undvikande af kollision med stadgandena i 21 och 22 §§ i 17 Kap. Rättegångsbalken, hvilka för vissa fall innehålla förbud för vittnen och parter att åhöra rättegångsförhandlingar;

att ett af de stadgade undantagen från rättigheten att afhöra domstolsförhandlingar, nemligen i mål, som äro stötande för anständigheten och sedligheten, synes vara affattadt i allt för obestämda ordalag, hvaraf följden blifver, att åhörare kunna afvisas i fall, som lagstiftaren näppeligen åsyftat, t. ex. då fråga är om vanliga fylleriförseelser, eller om uppenbar grymhet mot kreatur, hvilka brott i strafflagen upptagas bland sedlighetsbrott;

att stadgandet i förslagets andra stycke derom, att den som icke tyst och anständigt sig skickar skall varnas, innan han må afvisas från domstolens sessionssal, kan blifva menligt vid ordningens upprätthållande, enär, om ordföranden icke har makt att genast afvisa en bullersam eller okynnig åhörare, störande eller anstötliga uppträden skulle kunna tillställas och af olika personer upprepas, utan att det funnes något kraftigt medel att förhindra ofoget, förrän en hvar, som hade lust att störa förhandlingarne, en gång uppträdt och blifvit varnad; samt

att slutorden i tredje stycket »utan att med Rättens öfrige ledamöter derom öfverlägga» likasom slutorden i sista stycket »och svare han för sin åtgärd, som för annan embetsutöfning, om deröfver klagas» synas vara öfverflödiga och i viss mån vilseledande.

Justitierådet *Svedelius* yttrade: Ovilkorlig föreskrift att varning alltid måste föregå afvisandet från domstolens sessionsrum synes ej lämplig. Ordningen vid domstolen kan understundom på ett så betänkligt sätt störas, att för dess vidmakthållande erfordras, att fridsstöraren genast aflägsnas; och det torde väl utan olägenhet kunna öfverlemnas till ordförandens urskiljning, huruvida den, som genom oskickligt uppförande sig förbryter, må därför tjeligen varnas eller ock från rummet afvisas.

De uti tredje stycket förekommande orden »utan att med Rättens öfrige ledamöter derom öfverlägga», likasom slutorden i fjerde stycket »om deröfver klagas» synas böra, såsom öfverflödiga, uteslutas, hvarefter dessa stycken lämpligen kunde sammanslås till ett.

Justitierådet *Lindhagen* instämde med Justitieråden Östergren och *Svedelius*; samt förenade sig jemväl uti Justitierådet Carlesons här nedan intagna yttrande utom hvad angår frågan om ordförandens rätt att omedelbart utan öfverläggning med Rätten gifva nödiga föreskrifter till ordningens bibehållande, och tillade Justitierådet *Lindhagen* för sin del särskildt: Om också språkets behandling ej må anses tillhöra det hufvudsakliga, hvarom Högsta Domstolen har att yttra sig, kan jag dock icke underlåta att göra en erinran emot den i föreliggande förslag, likasom i många andra på senaste tiden uppgjorda, förekommande sed att emot vanligt språkbruk och emot svenska språkets anda draga verbet från sin naturliga plats ned till slutet af meningen. Denna sed har hos oss länge beherskat den juridiska stilen och ku-

rialstilen öfver hufvud; men om det långsläpiga skriftsättet än må finnas dragligt för dem, som under en lång tjenstemannabana blifvit invande dervid, får man dock icke glömma att våra *lagar* skrivas ej för jurister och embetsmän allena, utan för hela svenska folket, för hvilket den besynnerliga och för nuvarande språket främmande ordföljden ej kan förefalla annat än trött-sam och motbjudande. Att denna erinran göres först vid förevarande förslag, då likväl rika anledningar dertill funnits vid behandlingen af så många andra af vida större omfattning och vikt, kommer sig deraf, att man i det längsta hoppas på rättelse utan erinran. Men, då den origtiga språkbehandlingen synes snarare tilltaga än aftaga, har det slutligen blifvit en manande pligt att fästa uppmärksamheten derpå. Föreliggande förslag påkallar ock i hög grad en erinran uti förevarande afseende, enär den öfverklagade seden der iakttagits med synnerlig konsekvens, till prof hvarpå jag får anföra början af förslagets första stycke, uppställt alternativt med den i förslaget begagnade och med den naturliga ordföljden:

»Rättegång vid Underrätt, så ock vid poliskammare, när sådane mål der förehafvas, i hvilka poliskammare domsrätt utöfvar, skall offentligen hållas; och vare förthy, sålänge det ske kan utan trängsel för dem, som till Rätten höra eller med sakerna hafva att skaffa, ej någon förment att innevara medan Rätten sitter, der ej Rätten nödigt finner att öfverläggning till beslut inom lyckta dörrar hålla, eller» — — — — —

»Rättegång vid Underrätt, så ock vid poliskammare, när sådane mål der förehafvas, i hvilka poliskammare utöfvar domsrätt, skall hållas offentligen; och vare förthy, så länge det kan ske utan trängsel för dem, som höra till Rätten eller hafva med sakerna att skaffa, ej någon förment att vara inne medan Rätten sitter, der ej Rätten finner nödigt att hålla öfverläggning till beslut inom lyckta dörrar eller» — — — — —

Justitierådet *von Hofsten* instämde med Justitierådet *Svedelius*.

Justitierådet *Naumann* yttrade det Justitierådet icke hade någon anmärkning att framställa mot det remitterade förslagets innehåll, hvilket syntes vara ordagrant öfverensstämmande med Lagkomiténs förslag år 1838 till Rättegångsbalk 7 Kap. 4 och 5 §§; dock hemställde Justitierådet, om icke, till undvikande af allt missförstånd, kunde i slutet af den tillämnade förordningen tilläggas:

Häri genom göres ingen ändring i 21 och 22 §§ af 17 Kap. Rättegångsbalken eller i 31 § af Kongl. Förordningen den 11 Juni 1868 om krigsdomstolar och rättegången derstädes.

Justitierådet *Wretman* förenade sig med Justitierådet *Östergren*.

Justitierådet *Carleson* anförde: Det i Sverige urgamla bruket af offentlighet i rättegång vid underrätt, om hvars vidmakthållande Kongl. Brevet

den 28 Mars 1835 erinrade, har numera kraft af lag, och något giltigt skäl för antagandet, att det vore mer än lag i allmänhet utsatt för öfverträdelse, är icke ens uppgifvet. Att den allmänna regel, det innebär, icke kan undvara åtskilliga modifikation, visar gällande lag och ej mindre det föredragna förslaget, än äldre förslag i samma ämne, men i stället att gällande lag låter, utom i särskildt uppgifna fall, modifikationerna bero af underrätternas urskiljning under allmänhetens och öfverrätternas kontroll, har man i nu förevarande förslag, liksom i de föregående förslagen, sökt att, med inskränkning af domarens pröfningsrätt, bestämma de nödiga undantagen från regeln, och det är deruti, såsom redan blifvit anmärkt, den egentliga betydelsen af dessa förslag torde ligga. Men de nödiga undantagen betingas af så mångskiftande förhållanden att den, som vill in abstracto bestämma dylika undantag, äfventyrar icke blott att gifva somliga vidsträcktare, andra inskräntare omfattning än den de bort hafva och den man åsyftat, utan ock att, trots detta, nödgas tillgripa bestämningar, som egna sig till försvar för obehöriga både inskränkningar och utsträckningar. Intetdera äfventyret har förslaget undgått, och efter min förmening är dess innehåll i öfrigt sådant, att det hela skulle framstå såsom en sällsam anomali inom svenskt rättegångsväsende.

Änskönt rättegång vid underrätt är af blandadt accusatorisk och inquisitorisk beskaffenhet, skulle genom förslaget varda underrätt betaget att till sanningens uppdagande, när part eller vittne af räddhåga, blygsel eller annan dylik orsak undandraget sig att i en menighets närvaro afgifva fullständig och tydlig redogörelse för ett sakförhållande, begagna den icke sällan lämpliga och ändamålsenliga utvägen att under förhöret utvisa menigheten, i hvars närvaro den till domstolens protokoll tagna berättelsen om förloppet sedermera uppläses. Utan att de, som till Rätten höra eller med sakerna hafva att skaffa, lida af trängsel, skall det vara domstolen otillåtet att förmena åhörare sammanpacka sig till en för dem sjelfva farlig trängsel och till ett antal, att icke ens luften varder för de närvarande tillräcklig. Åt ordförandens i hvarje underrätt enskilda omdöme skall öfverlåtas att afgöra, när den händelse må anses vara för handen, att ett förekommande mål stöter anständighet och sedlighet samt åhörare fördenskull böra afträda, men domstolen sjelf, om den finner förhandlingarne inför sig hindras eller störas genom åhörarens beteende, skall icke vara berättigad att låta tillsäga dem att afträda, med mindre en hvar, som utvisas, blifvit först genom domstolens ordförande varnad och derefter bevisligen beträdd med att icke hafva låtit sig af varningen rätta. Underrätternas disciplinärmyndighet öfverflyttas till en del på domstolens ordförande, som erhåller en i lag erkänd beslutanderätt, skild från domstolens. Det är möjligt att detta låter förena sig med en ny anordning af rättegångsväsendet, men illa står det samman med den närva-

rande och isynnerhet med hvad i afseende å domstolsledamöternes gemensamma rätt och skyldighet att vaka öfver och svara för ordningen inför rätta skulle fortfarande komma att förblifva gällande.

Till likartade anmärkningar föranleda jemväl de föregående förslagen, och då obehöfliga ändringar af lag aldrig kunna vara gagneliga, anser jag mig icke böra tillstyrka att nådig proposition till Riksdagen varder på grund af det remitterade förslaget framställd.

Enligt protokollet

E. Adlerstråhle.

*Utdrag af Protokollet öfver Justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott Lör-
dagen den 22 Januari 1881,*

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve *Posse*,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikesärendena Friherre *Hochschild*,
Statsråden: *Lovén*,
von Steyern,
Friherre *von Otter*,
Taube,
Hederstierna,
Hammar skjöld,
Richert,
Themptander,
Justitieråden: *von Segebaden*,
Glimstedt.

Chefen för Justitiedepartementet Statsrådet *von Steyern* anmälde i underdånighet:

Ett inom Justitiedepartementet utarbetadt förslag till förordning om offentlighet vid underdomstolarne; öfver hvilket förslag Högsta Domstolens

Bih. till Riksd. Prot. 1881. 1 Saml. 1 Afd. 4 Häft.

utlåtande blifvit, för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmåler, infordradt; varande förslaget af följande lydelse:

»Rättegång vid Underrätt, så ock vid poliskammare, när sådana mål der förehafras, i hvilka poliskammare domsrätt utöfvar, skall offentligen hållas; och vare förty, så länge det ske kan utan trängsel för dem som till Rätten höra eller med sakerna hafva att skaffa, ej någon förment att inne vara medan Rätten sitter, der ej Rätten nödigt finner att öfverläggning till beslut inom lyckta dörrar hålla, eller mål förekomma, som äro stötande för anständigheten och sedligheten, i hvilka händelser åhörare skola på ordförandens tillsägelse afträda.

Hvar som rättegång åhöra vill skall sig tyst och anständigt skicka. Gör någon annorlunda; varde först varnad; rättar han sig icke deraf, då må han från rummet afvisas.

Den som i Rätten förer ordet, ege till ordningens bibehållande gifva nödiga föreskrifter, utan att med Rättens öfrige ledamöter derom öfverlägga.

Hvad han i ty fall förordnar gånge genast i verkställighet; och svare han för sin åtgärd som för annan embetsutöfning, om deröfver klagas.»

Efter att hafva redogjort för de vid förslagets granskning i Högsta Domstolen afgifna yttranden, utlät sig departementschefen vidare:

»Den anmärkning, som af flere bland Högsta Domstolens ledamöter blifvit uttalad, att under det förslag till ny rättegångsordning vore under utarbetning, det ämne, som uti förevarande författningsförslag afsåges, icke borde göras till föremål för särskild lagstiftning, kan jag icke dela. Då något tvifvel icke torde kunna uppstå derom att en ny rättegångsordning — den må i öfrigt blifva gestaltad huru som helst — dock städse komme att upptaga bland sina hufvudbestämmelser den grundsats, att rättegång skall offentligen hållas, synes mig icke någon olägenhet kunna uppkomma deraf, att denna grundsats, som står i full öfverensstämmelse med urgammal sed i landet, uti lagen tydligt uttalas, utan att man härför afvaktar den tidpunkt, då de pågående arbetena för en ny rättegångsordning kunna blifva bragta till slut.

Enär på sätt inom Högsta domstolen blifvit anmärkt en ovilkorlig föreskrift derom, att varning alltid måste föregå afvisandet från domstolens sessionsrum, understundom skulle kunna blifva menlig för ordningens upprätthållande derstädes, synes nämnda föreskrift böra ur förslaget uteslutas; hvarjemte dels de såsom öfverflödiga anmärkta orden i tredje och fjerde styckena torde kunna utgå, dels till förekommande af det visserligen mindre sannolika, men dock måhända möjliga missförstånd af författningen, att genom densamma någon ändring skulle ske i hvad uti 21 och 22 §§ af 17 kapitlet

Rättegångsbalken är föreskrifvet, ett uttryckligt förbehåll att så icke är förhållandet synes böra tilläggas.

Jag kan icke finna, att det föreslagna undantaget från rättigheten att afhöra domstolsförhandlingar blifvit, på sätt de fleste ledamöter i Högsta Domstolen anmärkt, uttryckt i allt för obestämda ordalag. Ett brott kan svårigen sägas vara stötande för anständigheten och sedligheten endast derföre att det i Strafflagen blifvit upptaget i 18 kapitlet eller bland de så kallade sedlighetsbrotten, och farhågan att författningen skall blifva så tolkad att den skulle anses medgifva att i t. ex. mål angående fylleriförseelser eller grymhet mot kreatur åhörare af domstolsförhandlingarna skulle kunna afvisas synes mig derföre sakna tillräcklig grund.

Deremot bör i lagen tydligare utmärkas, att det är Rätten och icke dess ordförande som vid förekommande fall bestämmer, när undantag från regeln om offentlighet skall ega rum.

Att i nu föreslagen ordning endast kan vara fråga om lagstiftning angående offentlighet vid de *allmänna* underrätterna, torde vara uppenbart, men dock möjligen böra, till förekommande af hvarje missförstånd, uttryckligen utsägas. Vid krigsrätt är offentlig ransakning redan föreskrifven genom förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes, § 31.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda blifvit anfördt får jag alltså hemställa, att Eders Kongl. Maj:t täcktes enligt 87 § Regeringsformen till Riksdagens antagande öfverlemna följande förslag till

Förordning om offentlighet vid underdomstolarne.

Vid allmän Underrätt, så ock vid poliskammare, när sådana mål der förehafvas, i hvilka poliskammare utöfvar domsrätt, skall rättegång hållas offentligen; och vare förty, så länge det kan ske utan trängsel för dem, som till Rätten höra eller hafva med sakerna att skaffa, ej någon förment att vara inne, medan Rätten sitter, der ej öfverläggning till beslut inom lyckta dörrar hålles, eller Rätten finner förekommande mål vara för anständigheten och sedligheten stötande, i hvilka händelser åhörarne skola på ordförandens tillsägelse afträda.

Hvar som rättegång åhöra vill skall skicka sig tyst och anständigt. Gör någon annorlunda, må han från rummet afvisas.

Den, som i Rätten förer ordet, ege till ordningens bibehållande gifva nödiga föreskrifter. Hvad han i ty fall förordnar gånge genast i verkställighet.

Genom hvad här blifvit stadgadt göres icke någon ändring i 21 och 22 §§ 17 Kap. rättegångsbalken.

På tillstyrkan af Statsrådets öfrige ledamöter behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla hvad föredragande Departementschefen hemstält; och skulle i följd häraf till Riksdagen aflåtas nådig proposition af det innehåll, som bilagan till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

Carl Boheman.

Rättelse

i Kongl. Maj:ts Nåd. Proposition N:o 8.

sid. 11, rad 9 och 10 *står*: beslut inom lyckta dörrar hålles,
läs: beslut skall inom lyckta dörrar hållas,
